

Õiguskantsler

Katri Siikki
Tallinna 53. Keskkool
info@53keskkool.ee

Meie 28.11.2024 nr 7-5/241612/2406994

Õpilaste koolimajast lahkumise kord

Austatud direktor

Õiguskantslerilt küsiti, kas Tallinna 53. Keskkoolil on õigus seada gümnaasiumiõpilastele tingimusi õppe- või vahetunni ajal koolimajast väljumiseks.

Seadus lubab koolil kindlaks teha, kes ja millal koolimajja siseneb ja sealt lahkub. Samuti võib põhikooliõpilastel keelata koolimajast mõjuva põhjuse ja loata lahkumise. Seadus ei luba aga keelata gümnaasiumiõpilastel koolimajast väljuda ega seada neile selleks tingimusi. Seega tohib fikseerida fakti, et gümnaasiumiõpilane väljus koolimajast, ent temalt ei saa nõuda lahkumist lubavat tõendit ega muul viisil tema liikumisvabadust piirata. Õpilaste liikumist reguleerivaid norme ei ole alust pidada põhiseadusvastasteks.

Põhiseaduse järgi tohib liikumisvabadust piirata ainult siis, kui selle piirangu on sätestanud Riigikogu ([Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 34). Seadus lubab koolidel turvalisuse ja järelevalve eesmärgil piirata põhikooliõpilaste koolimajast ja kooli territooriumilt lahkumist ([põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse \(PGS\)](#) § 44 lg 7), kuid gümnaasistide kohta see piirang ei kehti.

Tallinna 53. Keskkooli kodukorra punkt 17.3 sätestab, et õpilane võib koolipäeva keskel koolist lahkuda ainult kooliõe, klassijuhataja või õppejuhi loal. Gümnaasiumiõpilaste suhtes seda kodukorra punkti rakendada ei tohi. See ei ole seadusega kooskõlas (vt garderoobist asjade saamise kohta ka õiguskantsleri [soovitust Hugo Treffneri Gümnaasiumile](#)).

Mõistetakse, et kool soovib ette teada, kui õpilane tahab tunnist puududa. Seadusega on kooskõlas ka selline lahendus, et gümnaasiumiõpilased või nende vanemad teatavad võimaluse korral koolile puudumisest ette. Üksteisest lugu pidav vastutustundlik käitumine on osa õpilasi ja koolitöötajaid toetavast koolikeskkonnast (vt ka õiguskantsleri [soovitust](#)).

Soovitan Teil üheskoos kooliperega otsida lahendus, mis ei piira gümnaasiumiõpilaste (nii alaealiste kui ka täisealiste gümnaasistide) koolist lahkumist koolipäeva jooksul.

Leitud lahendus tuleks kehtestada ka kooli kodukorras. Kinnitasite, et selle aasta novembris on kavas korraldada kooli kodukorra muutmise arutelu, millesse kaasatakse ka gümnaasiumiõpilased.

Loodan, et sellest seisukohast on arutelul abi. Palun andke 10. jaanuariks 2025 tagasisidet soovitude järgimise kohta.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kooli selgitused

1. Direktori 01.09.2021 käskkirjaga nr 1-3/29 kinnitatud kooli [kodukorra](#) punkt 17.3 sätestab, et õpilane võib koolipäeva keskel koolist lahkuda ainult kooliõde, klassijuhataja või õppejuhi loal.
2. Kool kinnitas õiguskantsleri nõunikule, et kodukorra punkt 17.3 kehtib igas vanuses ja kooliastmes õppivate õpilaste kohta. Samas ei ole kooli juhtkonna sõnul ühtki korralduslikku takistust, mis ei võimalda eristada 18-aastasi õpilasi noorematest õpilastest. Turvatöötaja tunneb õpilasi, kuid vajaduse korral palub neil esitada õpilaspileti.
3. Kooli selgituse kohaselt on kooli juhtkond koos õpetajatega otsustanud, et õpilastel ei ole lubatud vahetundide ajal koolimajast lahkuda. See piirang kehtib 1. oktoobrist kuni 1. maini. Kui aprillikuus lähevad ilmad väga soojaks, võib juhtkond teha erandi.
4. Kool saatis e-kooli kaudu kõigile õpilastele ja nende vanematele järgmise teate: „Laps ei tohi koolipäeva jooksul koolimajast lahkuda (nt Maximasse), kuna kool vastutab koolipäeva eest.“ Lisaks teatas kool, et gümnaasiumiõpilastele on selgitatud, et 18-aastased õpilased võivad vahetundide ajal koolimajast lahkuda, kuna nad on täiskasvanud.
5. Kooli selgituse kohaselt keelati gümnaasiumiõpilastel enne koolipäeva lõppu koolimajast lahkuda, sest kool peab hoolitsema õpilaste turvalisuse (õnnetuste ja tundi hilinemiste vältimiseks) ja tervise eest (külmal ajal ei kanna õpilased üleriideid, suitsetatakse naabermajade juures) ning kooli puhtuse eest (paljud õpilased ei kanna vahetusjalanõusid).
6. Kool märkis, et koolimajast lahkumise keeld on seotud ka garderoobi tööga. Õppetundide ajaks garderoob lukustatakse, et õpilaste asjad oleks turvaliselt hoitud. Garderoob avatakse ainult vajaduse korral, näiteks kui õpilastel on vaja võtta kehalise kasvatus tunni jaoks spordiriideid.
7. Lastevanemate koosolekutel olid vanemad arutanud, et nad tahavad lubada oma alaealisel lapsel minna vahetunni ajal kauplusse. Selleks otstarbeks palus kool anda lapsevanematel oma lastele kirjalik nõusolek. Kooli kinnitusel saadakse aru, et gümnaasiumiõpilane vastutab ise enda koolis viibimise eest, seega püütakse koostöös õpilasomavalitsusega leida koolielus sobiv tasakaal.

Õpilaste koolimajast lahkumine

8. Seadus annab koolile õiguse kontrollida õpilaste (nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiõpilaste) koolimajja või kooli territooriumile sisenemist ja sealt lahkumist, kui see on vajalik õpilaste ja koolitöötajate turvalisuse tagamiseks ja piiratud teovõimega õpilaste järelevalve tagamiseks (PGS § 44 lg 7).
9. Kontroll võib näiteks seisneda selles, et koolimajja või kooli territooriumile sisenedes ja koolist väljudes peab õpilane näitama turvatöötajale õpilaspiletit või kasutama mõnd automaatset tuvastussüsteemi. Sel juhul on koolil ülevaade, kes on koolimajas või kooli territooriumil. Nii on võimalik ära hoida ohtlikke olukordi ja tagada koolis viibivate õpilaste ja töötajate turvalisus (koolimajja ei saa siseneda võõraid inimesi). Õpilaste liikumise kontrollimine võimaldab ka piiratud teovõimega õpilaste järele valvata.
10. Vaatamata sellele, et koolil on õigus kontrollida kõigi õpilaste liikumist, ei ole koolil õigust piirata kõigi õpilaste liikumist. Põhiseaduse järgi tohib liikumisvabadust piirata siis, kui selleks on seaduslik alus (põhiseaduse § 34). Seega ei saa kool ise otsustada, mis klasside õpilaste liikumist

piirata, vaid ta peab järgima seadust. Seadus (PGS § 44 lg 7) annab koolile õiguse piirata õpilaste lahkumist kooli hoonest või territooriumilt, kuid piiranguid saab kehtestada ainult statsionaarses õppes põhiharidust omandavatele piiratud teovõimega õpilastele.

11. Kooli kodukorras on lubatud kehtestada n-õ viisakuskokkulepe, mille kohaselt annab gümnaasiumiõpilane üldjuhul koolile teada, kui ta koolimajast lahkub ja seetõttu järgnevatest õppetundidest puudub. Niisuguse reegli kehtestamine võib olla mõistlik, sest nii austatakse ka õpetaja tööaega. See on vajalik näiteks juhaks, kui õpetaja vajab tunni ettevalmistamiseks infot, mitu õpilast tunnis osaleb. Õpetaja ei jää sellisel juhul puuduvat õpilast asjatult ootama.

12. Gümnaasiumiõpilased ei pea vahetunni ajal koolimajast väljas käimist põhjendama. Mõistagi on aga koolil õigus kontrollida õpilaste, sealhulgas gümnaasiumiõpilaste koolimajja ja sealt välja liikumist, näiteks paludes neil end tuvastada õpilaspiletiga või muul viisil (PGS § 44 lg 7).

13. Koolil on ka muid võimalusi tagamaks, et gümnaasiumiõpilased tundidesse ei hilineks ega puuduks õppetööst põhjuseta, et nad kasutaksid vahetusjalanõusid, ei suitsetaks koolis jne (PGS § 58).

14. On mõistetav, et koolil on kergem rakendada eri vanuses õpilaste suhtes ühesuguseid reegleid, kuid see ei anna koolile õigust kohaldada gümnaasiumiõpilastele reegleid, mis lähevad vastuollu seadusega. Järelikult peab kool rakendama muid meetmeid, kui ta soovib tagada, et gümnaasistid osaleksid tundides ega puuduks koolist mõjuva põhjuseta. Võib eeldada, et gümnaasiumiõpilased tulevad kooli ja lahkuvad koolist iseseisvalt ning tegutsevad suurema osa päevast ilma täiskasvanu järelevalveta.

15. Palun Tallinna 53. Keskkoolil muuta kooli kodukorda ja praktikat nii, et see oleks kooskõlas seadusega.

16. Küsimust tuleks arutada ka õpilaste endiga, sest otsus puudutab neid otseselt. Seadus ütleb, et lahenduse otsimisel tuleb juhinduda sellest, mis on laste huvides parim ning enne lapsi puudutavate otsuste tegemist tuleb ära kuulata ka laste arvamusi ([lastekaitseaduse](#) § 21). Lisaks nõuab seadus, et kodukorra muudatuste kohta peavad saama oma arvamust avaldada ka kooli hoolekogu ja õpilasesindus (PGS § 68 lg 2).

Vahetundide ajal liikumine ja värskes õhus viibimine

17. Avalduse lahendamisel kerkis veel küsimus, kas põhikooli- ja gümnaasiumiõpilased saavad vahetunni ajal piisavalt liikuda ja värskes õhus viibida. Aktiivne liikumine vahetunni ajal on kasulik laste ja noorte tervisele (vt viiteid teadusuuringutele programmi Liikuma Kutsuv Kool [veebilehelt](#)).

18. Eesti õpilased ei liigu piisavalt. Maailma Terviseorganisatsiooni [suuniste](#) kohaselt tuleks lastel liikuda päevas keskmiselt vähemalt 60 minutit. Viimaste andmete järgi liigub piisavalt ehk vähemalt 60 minutit päevas üksnes 43 protsenti Eesti 1.–9. klassi õpilastest. Iga päev käib vabal ajal õues ainult 7–11 protsenti 10–17-aastastest Eesti lastest ja noortest.

19. Seadus ei nõua, et koolid peaksid võimaldama õpilastel vahetunni ajal õue minna. Vahetundide sisustamine ja õues käimise võimalused sõltuvad paljuski sellest, kui suur on koolimaja, kui palju õpib koolis õpilasi, ning mitmest muust asjaolust (nt sellest, kas koolil on piiratud õueala).

20. [Uuringud](#) näitavad, et koolil on võimalik laste liikumisaktiivsust siiski päris palju mõjutada. Näiteks on leitud, et aktiivsed vahetunnid aitavad suurendada õpilaste liikumisaktiivsust koolipäeva jooksul. Samuti on kindlaks tehtud, et õuevahetundide ajal liiguvad lapsed kaks korda rohkem kui koolimajas olles¹.

21. Õpilaste aktiivsuse ja värskes õhus viibimise soodustamine eeldab pikaajalist ja läbimõeldud eeltööd (vt [Liikuma Kutsuv Kool](#) programmi tutvustust ja sellega liitunud koolide kogemusi). Soovitan Teil õpilaste, lapsevanemate ja tervisenõukoguga arutada, kuidas saaks kool innustada eri vanuses õpilasi koolipäeva jooksul rohkem liikuma ja värskes õhus viibima.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: avaldaja, Tallinna Haridusamet

Marje Kask 693 8427
Marje.Kask@oiguskantsler.ee

¹ G. M. Lemberg *et al.* (2023). [School Children's Physical Activity and Preferred Activities during Outdoor Recess in Estonia: Using Accelerometers, Recess Observation, and Schoolyard Mapping.](#)